
Środkowy płaski układ sił

---

dr inż. Sebastian Pakuła

Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie

Wydział Inżynierii Mechanicznej i Robotyki

Katedra Mechaniki i Wibroakustyki

e-mail: spakula@agh.edu.pl
<http://home.agh.edu.pl/~spakula/>

Przykład

Jednorodny pręt o długości $2l$ i ciężarze P opiera się końcem A o gładką pionową ścianę. W punkcie B opiera się o występ znajdujący się w odległości b od ściany. Wyznacz reakcje w punktach A i B oraz wartość kąta α w położeniu równowagi.

Dane:

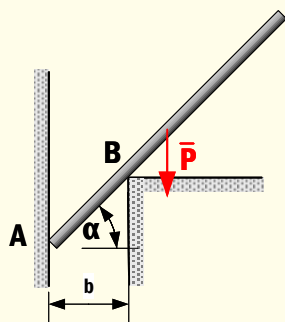
$$P = 40N$$

$$b = 1m$$

$$l = 2m$$

Szukane:

$$R_A, R_B, \alpha$$

Rozwiązanie

W pierwszym etapie uwalniamy układ od więzów. Oznacza to, że fizyczne więzy tj. ściany, wsporniki, przeguby i inne elementy ograniczające ruch punktu, zastępujemy siłami reakcji. Swobodne gładkie podparcie traktujemy jako podporę przesuwczą, a więc reakcja jest prostopadła do podłoża. W przypadku oparcia o krawędź reakcja jest prostopadła do powierzchni, która się o tę krawędź opiera. W przypadku oparcia belki ze ścianą w punkcie A , reakcja będzie prostopadła do ściany, ale w przypadku oparcia belki o krawędź w punkcie B , reakcja będzie prostopadła do belki. Na rysunku umieszczamy siły, które oddziałują na belkę. Oczywiście takie same siły, lecz o przeciwnym zwrocie oddziałują na ścianę i krawędź (zgodnie z III zasadą dynamiki Newtona). Nas jednak interesuje równowaga belki, a więc także siły które nań oddziałują.

Na rysunku po lewej stronie narysowaliśmy układ sił po uwolnieniu od więzów. Jeśli w układzie występują tylko trzy siły, aby ciało pozostało w spoczynku, muszą one czynić zadość "Twierdzeniu o trzech siłach".

Twierdzenie o trzech siłach: Jeśli na ciało działają trzy nierównoległe siły i ciało to pozostaje w spoczynku, to proste działania sił muszą przecinać się w jednym punkcie, a ich suma geometryczna musi być równa 0 (tworzą trójkąt sił).

Proszę więc zauważyć, że na rysunku proste działania sił przecinają się w punkcie oznaczonym

jako C . Po prawej stronie znajduje rysunek bez narysowanych sił, lecz z zamieszczonymi parametrami geometrycznymi. Dzięki tej geometrii możemy wyznaczyć kąt α pod jakim ułoży się belka w stanie równowagi. Zależności geometryczne:

$$\begin{cases} \operatorname{tg}(\alpha) = \frac{h}{b} \\ \operatorname{tg}(\alpha) = \frac{x}{h} \\ b + x = l \cos(\alpha) \end{cases}$$

Pierwsze dwa równania wynikają z odpowiednio z trójkątów $\triangle ABD$ oraz $\triangle ABC$, zaś ostatnie z trójkąta $\triangle ASC$. Mnożąc stronami dwa pierwsze równania otrzymujemy:

$$\operatorname{tg}^2(\alpha) = \frac{x}{b} \Rightarrow x \cos^2(\alpha) = b \sin^2(\alpha) = b - b \cos^2(\alpha)$$

Przenosząc $b \cos^2(\alpha)$ na lewą stronę:

$$(b + x) \cos^2(\alpha) = b$$

$b + x = \frac{b}{\cos^2(\alpha)}$ - gdzie za $b + x$ podstawimy prawa stronę trzeciego z równań geometrycznych tj. $l \cos(\alpha)$.

$$l \cos(\alpha) = \frac{b}{\cos^2(\alpha)}$$

stąd:

$$\cos(\alpha) = \sqrt[3]{\frac{b}{l}}$$

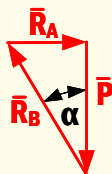
$$\alpha = \arccos\left(\sqrt[3]{\frac{b}{l}}\right) = 37,47^\circ$$

Następnie możemy obliczyć wartości sił, z trójkąta sił przedstawionego na rysunku poniżej.

Zależności geometryczne:

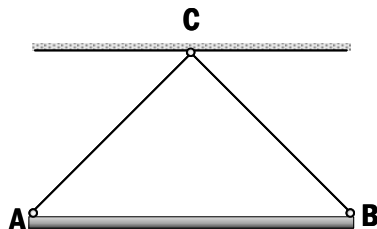
$$\operatorname{tg}(\alpha) = \frac{R_A}{P} \implies R_A = P \operatorname{tg}(\alpha) = 30,65 \text{ N}$$

$$\cos(\alpha) = \frac{P}{R_B} \implies R_B = \frac{P}{\cos(\alpha)} = 50,4 \text{ N}$$

1 Zadanie

Belka o długości $2l$ i ciężarze Q zawieszona jest na dwóch cięgnach o długości $1.5l$ przywiązanych do końców tej belki jak pokazano na poniższym rysunku. Wyznacz siły naciągu cięgien podtrzymujących belkę.

2 Zadanie

Belka AB o ciężarze G i długości l zamocowana jest przegubowo w punkcie A oraz przy pomocy cięgna w punkcie B przymocowanego do sufitu, tworzącego z poziomem kąt α . Wyznacz wartości siły naciągu cięgna oraz siły reakcji w przegubie A .

Dane: G, l, α

Szukane: S, R_A

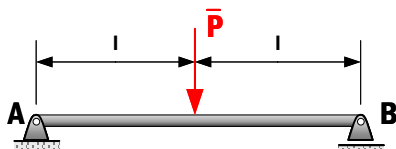

3 Zadanie

Lekka belka AB o długości $2l$ zamocowana jest przegubowo w punkcie A oraz przy pomocy podpory przesuwnej w punkcie B . Na środek belki oddziałuje pionowa siła P skierowana w dół. Wyznacz wartości sił reakcji podpór.

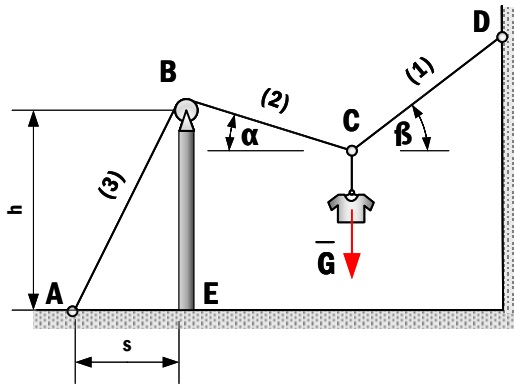
Dane: P, l

Szukane: R_A, R_B

4 Zadanie

Na końcu słupa BD znajduje się niewielki krążek, przez który przeciągnięta jest sznurek na pranie ABD . W pewnej odległości na odcinku BC na sznurku, została powieszona mokra koszula o ciężarze G . Po obciążeniu sznurek BC tworzył z poziomem kąt α , a sznurek CD kąt β . Oblicz siły naciągu sznurków (1), (2), (3), a także reakcje w łożysku krążka B .

Dane:

$$G = 70\text{N}$$

$$a = 4\text{m}$$

$$h = 10\text{m}$$

$$\beta = 45^\circ$$

$$\alpha = 30^\circ$$

Szukane:

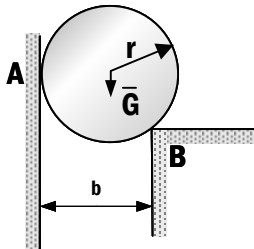
$$S_1, S_2, S_3, R_B$$

5 Zadanie

Kula o ciężarze G i promieniu r utkwiała w szczelinie o szerokości b opierając się o ścianę w punkcie A i o krawędź w punkcie B . Wyznacz siły reakcji ściany oraz krawędzi.

Dane: G, r, b

Szukane: R_A, R_B

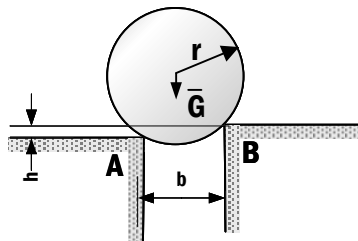

6 Zadanie

Podobnie jak w zadaniu wcześniejszym kula o ciężarze G i promieniu r utkwiała w szczelinie o szerokości b opierając się o krawędzie w punktach A i B znajdujących się na różnych poziomach różniących się o wartość h . Wyznacz siły reakcji krawędzi oddziałujących na kulę.

Dane: G, r, b, h

Szukane: R_A, R_B

7 Zadanie

Latarnia uliczna o ciężarze $G = 300N$ zawieszona jest na pionowym słupie za pomocą poziomej poprzeczki $AC = 1,6m$ oraz ukośnego pręta $AB = 1,2m$. Oblicz siły reakcji prętów S_1 oraz S_2 , jeżeli połączenia w punktach A, B, C są przegubowe.

Dane:

$$G = 300N$$

$$AC = 1,6m$$

$$AB = 1,2m$$

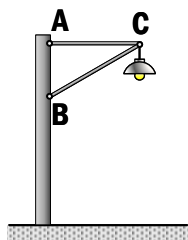
Szukane: S_1, S_2

Odp.:

$$S_1 = 400N$$

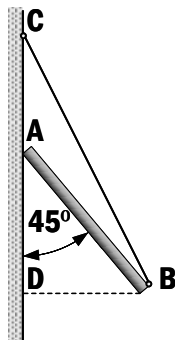
$$S_2 = -500N$$

Możliwe na egzaminie

8 Zadanie

Górny koniec A jednorodnej belki AB o długości $l = 2m$ i ciężarze $Q = 500N$ opiera się na gładkiej pionowej ścianie. Do dolnego końca B przymocowana jest linka BC . Obliczyć, w jakiej odległości AC należy przymocować linkę do ściany, aby belka, znajdująca się w równowadze, tworzyła ze ścianą kąt $\angle BAD = 45^\circ$. Znaleźć siłę S w linie i reakcje R ściany.

Dane:

$$Q = 500N$$

$$l = 2m$$

Szukane: $|AC|$, $|AD|$, T , R

Odp.:

$$|AD| = |AD| = 1,41m$$

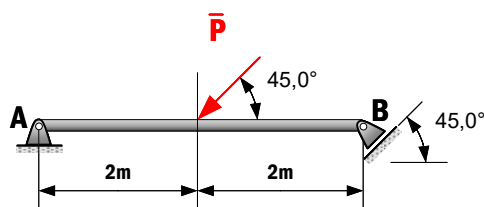
$$T = -560N$$

$$R = 250N$$

Możliwe na egzaminie

9 Zadanie

Koniec A belki umocowany jest przegubowo, koniec B zaś wsparty jest na wałkach. W środku belki zaczepiona jest siła $P = 20kN$, działająca pod kątem 45° do jej osi. Biorąc wymiary z rysunku, wyznaczyć reakcje podpór A i B . Ciężar własny belki pominąć.

Dane:

$$P = 20kN$$

Szukane: R_A , R_B

Odp.:

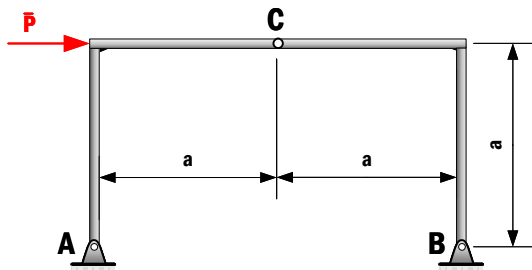
$$R_A = 22,4kN$$

$$R_B = 10kN$$

Możliwe na egzaminie

10 Zadanie

Dla trójprzegubowej ramy ACB pokazanego na rysunku wyznaczyć reakcje podpór A i B powstające pod działaniem poziomej siły P .

Dane:

P, a

Szukane: R_A, R_B

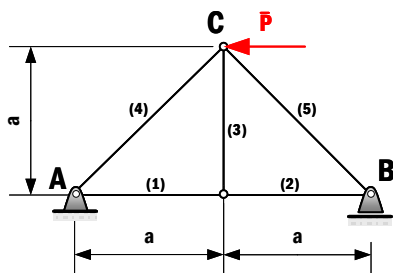
Odp.:

$$R_A = R_B = R \frac{\sqrt{2}}{2}$$

Możliwe na egzaminie

11 Zadanie

Kratownica złożona z pięciu prętów jak na rysunku została obciążona poziomą siłą P przyłożoną do węzła C . Oblicz siły reakcji w podporach A i B oraz siły reakcji wszystkich prętów kratownicy S .

Dane:

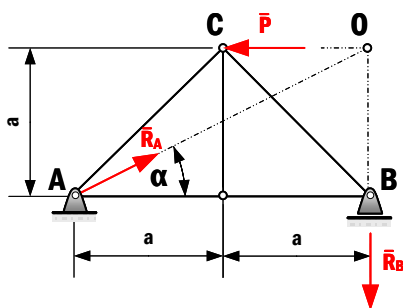
$P = 5kN$

$a = 2m$

Szukane:

$R_A, R_B, S_1, S_2, S_3, S_4, S_5$

Rozwiązanie:

Odpowiedzi:

$$R_A = 5,59kN$$

$$R_B = 2,4kN$$

$$S_1 = -2,5kN$$

$$S_2 = -2,5kN$$

$$S_3 = 0kN$$

$$S_4 = -3,54kN$$

$$S_5 = 3,54kN$$

12 Zadanie

Wyznacz wartości sił reakcji prętów i podpór kratownicy S .

Dane:

$$P = 5kN$$

$$a = 2m$$

Szukane: R_A, R_B, S_i

